

20.2.2019

Muistio Juha Sipilän hallituskauden Terveet tilat 2028 -toimenpiteistä

Tiivistelmä

Terveet tilat 2028 -ohjelman valmistelu aloitettiin pääministeri Juha Sipilän johdolla 9.6.2017 puolueiden eduskuntaryhmien kanssa käydyn pyöreän pöydän keskustelun jälkeen. Kesäkuun keskustelussa oltiin yksimielisiä julkisen rakennuskannan sisäilmaongelmien ja niihin liittyvien ihmisten terveyshaittojen vakavuudesta. Pääministeri asetti 22.9.2017 hankeryhmän valmistelemaan asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikaisen johdolla Terveiden tilojen 10 -vuotista ohjelmaa, jonka tavoitteena on saada julkisten rakennusten sisäilmaongelma hallintaan. Eduskuntaa tiedotettiin toimenpideohjelmasta pääministerin ilmoituksella 28.11.2018. Ohjelmaluonnoksesta käytiin eduskunnassa keskustelu. Tämän jälkeen ohjelmasta kuultiin sidosryhmiä.

Valtioneuvosto hyväksyi 3.5.2018 periaatepäätöksen Terveet tilat 2028 – toimenpideohjelmasta. Ohjelman päätavoitteena on tervehdyttää julkiset rakennukset ja tehostaa kaikkien sisäilmasta oireilevien hoitoa ja kuntoutusta. Ohjelma esiteltiin puolueiden eduskuntaryhmille pyöreän pöydän keskustelussa 5.6.2018. Valtioneuvosto asetti johtoryhmän ja sihteeristön ohjelman toimeenpanoa varten kesäkuun lopulla 2018.

Vuoden 2018 jälkimmäisellä puoliskolla lähdettiin liikkeelle suunnitellusti tehostamalla viestintää Terveet tilat 2028 -ohjelmasta ja lisäämällä kosteudenhallintaa koskevaa ohjeistusta rakentajille. Terveiden ja hyvinvoinnin edistämisen sisäilmakysymyksissä saadaan tulevien kymmenen vuoden aikana tukea Kansallisen sisäilma ja terveys –ohjelman 2018-2028 (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos) toimeenpanosta.

Helmikuussa 2019 saadaan alustavia tuloksia nk. nykytilaselvityksestä, johon kootaan tietoa sisäilman laadusta julkisissa ja yksityisissä rakennuksissa Suomessa ja eräissä muissa maissa. Toimeenpanovaiheen sidosryhmäyhteistyö aloitetaan 28.2.2019 Helsingissä Terveet tilat -foorumi 2019 –tilaisuudella. Keväällä 2019 aloitetaan kiinteistöjen säännöllisiä kuntotarkastuksia, käyttäjien kuulemista sekä toiminnallisuuden arviointia tukevan Terveet tilat -toimintamallin kehittäminen yhteistyössä kuntien ja alue-hallintoviranomaisten kanssa. Toimintamallin vakiinnuttaminen tulee olemaan ohjelmakauden keskeisiä tehtäviä.

Toiminnan tarkempi kuvaus

Pyöreän pöydän keskustelu 9.6.2017

Pääministeri Juha Sipilä kutsui eduskuntaryhmät keskustelemaan julkisten rakennusten sisäilmaongelmista 9.6.2017. Keskustelussa oltiin yksimielisiä julkisen rakennuskannan sisäilmaongelmien ja niihin liittyvien ihmisten terveyshaittojen vakavuudesta. **Pääministeri asetti 22.9.2017 hankeryhmän** asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikaisen johdolla valmistelemaan toimenpideohjelmaa ohjaamaan eri tahojen työtä seuraavien kymmenen vuoden aikana siten, että sisäilmaongelmaiset julkiset rakennukset tervehdytetään ja kaikkien sisäilmasta oireilevien hoitoa ja kuntoutusta tehostetaan.

Hallituksen strategiaistunto 9.10.2017

Hallitus keskusteli strategiaistunnossa 9.10.2017 Terveiden tilojen vuosikymmen -toimenpideohjelman valmistelusta, aikataulusta ja tavoitteista. Hallitus linjasi tarpeelliseksi heti ohjelmakauden alussa selvittää sisäilman nykytilan laatua ja sen kehitystä julkisessa ja yksityisessä rakennuskannassa Suomessa ja eräissä muissa maissa. Hallitus vahvisti linjansa myös siinä, että rakennusten kunnossapito kuuluu kiinteistön omistajalle, ja ohjelman keinovalikoimiin ei voi kuulua taloudellinen tuki kunnille. Lisäksi tuotiin esiin mahdollisuudet sisäilmaan liittyvän oireilun ja sairastuvuuden ennaltaehkäisyyn käytettävissä olevin rakentamisen, viestinnän ja terveydenhuollon keinoin.

Pääministerin ilmoitus eduskunnalle 28.11.2017

Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikaisen lisäksi ohjelman valmistelua toimeenpanon alussa ovat ohjanneet perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko ja opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen.

Pääministerin ilmoituksella (PI 5/2017 vp) informoitiin 28.11.2017 eduskuntaa toimenpideohjelmaehdotuksesta. Hallituksen valmistelemassa ilmoituksessa todetaan: ”Ehdotamme, että vuonna 2018 työ aloitetaan tehostamalla sisäilmasta kärsivien apua ja tukea. Työtä jatketaan koko ohjelmakauden ajan kohti tavoitevuotta 2028, jolloin oppilaitokset, päiväkodit, hoitolaitokset ja muut julkiset rakennukset ovat terveelliset ja turvalliset käyttää.” Toimenpideehdotus sai tuen yli puoluerajojen, joskin muistutettiin tarpeesta saada toimenpiteitä toteutukseen heti erityisesti oireilevien ja sairastuneiden tueksi.

Laaaja sidosryhmäverkosto – laaja kuulemisvaihe

Ehdotus toimenpideohjelmaksi julkaistiin 13.12.2017, jonka jälkeen kaikilla kiinnostuneilla oli mahdollisuus antaa lausuntoja ja esittää kommentteja ja huomioita kirjallisesti ja verkkokyselyssä 15.2.2018 saakka. Lisäksi järjestettiin neljä keskustelutilaisuutta, Oulussa 17.1.2018, Helsingissä 18.1.2018, Joensuussa 2.2.2018 sekä Turussa 13.2.2018. Enemmistö palautteen antaneista piti sisäilmaongelmia ja niistä aiheutuvia terveyshaittoja vakavana ongelmana. Toimenpideohjelmaa pidettiin tarpeellisena ja Terveet tilat 2028 -toimintamallia toimivana etenemistapana. Kuulemisen aikana esitettiin lukuisia yksityiskohtaisia huomioita, joita on tarpeen tarkastella toimeenpanon

kuluessa. Ohjelmaa on myös tarpeen tarkistaa ja päivittää tietotarpeiden tarkentuessa. Valtion rahoitus kiinteistön omistajille ei sisälly toimenpideohjelmaan. Työn aikana selvitetään kuntien käytössä olevia keinoja kiinteistön kuntoa edistävien hankkeiden toteutukseen.

Valtioneuvoston periaatepäätös Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelmasta 3.5.2018

Hankeryhmä sai työnsä päätökseen 7.3.2018 laajan kuulemisvaiheen jälkeen. Valtioneuvosto hyväksyi yleisistunnossa 3.5.2018 periaatepäätöksen Terveet tilat 2028 –ohjelmasta. Ohjelmakausi on kymmenen vuotta ja vuoden 2028 loppuun mennessä eri toimenpitein vakiinnutetaan normaaliin kiinteistönpitoon menettely, jossa rakennusten kunto, tarkoitukseensa sopivuus ja käyttäjien kokemukset tarkistetaan säännömukaisesti ja tilannetta arvioidaan moniammatillisessa yhteistyössä. Samalla tehostetaan terveydenhuollon toimia siten, että ihmisiä tuetaan ja hoidetaan sisäilmaan liittyvissä terveysongelmissa eri tilanteissa.

Terveet tilat 2028 -ohjelma **sisältyy julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2019–2022**, kehystaso on 1,5 miljoonaa €/v. Eduskunta vahvisti vuoden 2018 ensimmäisen lisätalousarvion hyväksyessään ohjelmalle 500 000 €n määrärahan.

Pyöreän pöydän keskustelu 5.6.2018

Ministerit Tiilikainen, Saarikko ja Grahn-Laasonen esittelivät Terveet tilat 2028 -ohjelman eduskuntaryhmille 5.6.2018 järjestetyssä tilaisuudessa. Ohjelmalla oli edelleen kannatusta yli puoluerajojen. Useat eduskuntaryhmät edellyttivät hallitusta riippempiin toimiin käytännön tasolla. Hallituksen puolelta korostettiin etenemistä hyvässä yhteistyössä eri tahojen kanssa siten, että eduskuntaryhmien kanssa käydään jatkossakin säännöllisesti keskustelua ohjelman toimeenpanosta ja tarkistustarpeista.

Terveet tilat 2028 -ohjelman toimeenpanon organisaatio asetetaan

Ohjelman johtoon asetettiin 27.6.2018 johtoryhmä, jonka jäsenet ovat ministeriöiden ylimpiä virkamiehiä, sekä pääsihteeristö.

Johtoryhmän puheenjohtajana toimii asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen, ja jäsenenä alivaltiosihteeri Timo Lankinen valtioneuvoston kansliasta, alivaltiosihteeri Päivi Nerg valtiovarainministeriöstä, kansliapäällikkö Hannele Pokka ympäristöministeriöstä, kansliapäällikkö Päivi Sillanaukea sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä kansliapäällikkö Anita Lehikoinen opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Johtoryhmä on kokoontunut kaksi kertaa syksyllä 2018 ja kerran keväällä 2019.

Pääsihteeristöön kuuluvat hankejohtaja, jona toimii hallitusneuvos Marika Paavilainen valtioneuvoston kansliasta, projektin sisäisestä ja ulkoisesta viestinnästä vastaava projektisuunnittelija Anne Leinonen (ajalla 1.10.-31.12.2018) valtioneuvoston kansliasta, projektisuunnittelija Noora Mahlavuori (1.3.2019-) valtioneuvoston kansliasta sekä keskeisten ministeriöiden asiantuntijoita, yli-insinööri Katja Outinen, neuvotteleva virkamies Vesa Pekkola, rakennusneuvos Ritva Kivi ja opetusneuvos Tarmo Mykkänen. Sihteeristö kokoontuu pääsääntöisesti joka toinen viikko tiistai-iltapäivällä.

Ohjelman toimeenpanon viestinnästä vastaavat valtioneuvoston kanslian, ympäristöministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön viestintäasiantuntijat. Työtä koordinoi Terveet tilat 2028 –ohjelman projektisuunnittelija.

Toimenpidealueet ja alkuvaihe

Kymmenvuotisen ohjelmakauden aikana toteutetaan lukuisia **toimenpiteitä seitsemällä eri alueella:**

- 1) kohti kokonaisvaltaista hyvinvoinnin edistämistä ja käyttäjien huomioon ottamista julkisissa rakennuksissa (Terveet tilat 2028 -toimintamalli)
- 2) vuorovaikutus ja viestintä (avoin tiedonvälitys, hyvät kokemukset esiin)
- 3) terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen (Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelma)
- 4) rakentamiseen, kiinteistöjen käyttöön ja ylläpitoon liittyvien prosessien vahvistaminen
- 5) terveen rakentamisen hankinta- ja omistuspalvelujen vahvistaminen
- 6) osaamisen arviointi ja tarvittavat päivitykset; sekä
- 7) ohjelman toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta

Valtioneuvoston periaatepäätöksen linjausten mukaisesti vuosina 2018 ja 2019 laite-
taan vireille seuraavat toimenpiteet:

- valtakunnan laajuista vuorovaikutusta ja viestintää tukevan verkkokanavan perustaminen ja sen ylläpito, sidosryhmätapaamiset, 2018-
- Terveet tilat -toimintamallin kehittäminen, 2019 -
- hyvien käytäntöjen jakaminen, 2018 -
- kosteudenhallinnan käytäntöjen ohjeistus ja neuvonta, 2018 -
- ihmisten tuen ja hoidon tehostaminen ja kuntoutuksen kehittäminen, 2018-
- osaamis- ja koulutustarpeiden kartoitus, 2018 - sekä
- julkisten rakennusten kuten koulujen toiminnallisuuden parantaminen, 2019-

Syksyllä 2018 aloitettiin valtioneuvoston selvitys- ja tutkimushanke sisäilman laadusta ja kehityksestä yksityisellä ja julkisella sektorilla Suomessa ja eräissä pohjoismaissa, nk nykytilaselvitys (SisäNyt). Hankkeen tulokset ovat käytettävissä lokakuussa 2019.

Terveet tilat –momentin seuranta - vuosi 2018, 1.7.-31.12.2018				
MINISTERIÖ	Terveet tilat 23.01.25, siirtomääräraha (3 v)	Käytetty	Siirtyy vuodelle 2019	Huomiot
VNK	100000	11984	88016	1) + Virkatyö 2018 2) VNKn määrärahaa käytetty 1.1.2018 - 30.6.2018: 18291 €
STM	300000	94497	205503	1) + Virkatyö STM 2) Työ THL ja TTL
YM	100000	0	100000	1) + Virkatyö 2) Hankkeisiin sidottu sopimuksin n. 87500 euroa
OKM	0	-	-	1) Virkatyö
Yhteensä	500 000	112 467	387533	siirtävästä määrärahasta merkittävä osa sopimuksin sidottu

Ohjelman toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta

- Hallituksen raportointi vuosikertomuksen yhteydessä toimintavuosittain ja hallituskauden lopulla Terveet tilat -toimista hallituskaudella.
- Säännölliset keskustelut eduskunnan tarkastusvaliokunnan ja ympäristövaliokunnan kanssa
- Säännölliset keskustelut eduskuntaryhmien kanssa
- Sidosryhmäyhteistyö palautteen kokoamiseksi ohjelman kohdentumisesta ja toimivuudesta; muun muassa Terveet tilat -foorumissa, joka on tarkoitus pitää vuosittain, ensimmäinen foorumi pidetään 28.2.2019.
- Määrärahojen käytön ja työajan seuranta ja raportointi, ja kytkeminen toimenpideohjelman etenemisen seurantaan valtioneuvostotasolla.

Raportin laati Terveet tilat 2028 –ohjelman sihteeristö:

Hankejohtaja, hallitusneuvos, Marika Paavilainen, VNK

Yli-insinööri Katja Outinen, YM

Neuvotteleva virkamies Vesa Pekkola, STM

Rakennusneuvos Ritva Kivi, OKM

Opetusneuvos Tarmo Mykkänen, OKM

Lisätiedot: vnk.fi/terveet-tilat-2028

Jakelu Terveet tilat 2028 –ohjelman johtoryhmä, eduskunnan tarkastusvaliokunnan sihteeristö, eduskunnan ympäristövaliokunnan sihteeristö sekä puolueiden eduskuntaryhmät

Tiedoksi Tea Usvasuo, YM, Markus Lahtinen, VNK, Janika Tikkala, VNK, Daniel Sazonov, OKM, Elina Das Bhowmik, STM, Kari Synberg, STM, Jami Arvola, TEM, Seppo Määttä ja Jorma Korhonen, VNK, Helena Säteri, YM, Jari Keinänen, STM, Erja Heikkinen, OKM